

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	11
-----------------------------	----

Capitolul I

NOȚIUNI GENERALE	13
1. Aspecte introductive	13
2. Trăsăturile dreptului mediului	14
3. Obiectul și definiția dreptului mediului	16
4. Poluarea mediului. Noțiune și clasificare.....	19
5. Izvoarele dreptului mediului	22
5.1. Izvoare internaționale de dreptul mediului	22
5.2. Izvoare unionale	26
5.3. Izvoare naționale de dreptul mediului.....	29
5.3.1. Constituția României.....	29
5.3.2. Ordonanța de urgență 195 din 2005.....	30
5.3.3. Reglementări orizontale.....	31
5.3.4. Reglementări conexe	33
6. Legăturile dreptului mediului cu alte ramuri de drept	33
7. Specificul normelor de dreptul mediului	34
8. Raportul juridic de dreptul mediului.....	39
9. Principii specifice dreptului mediului.....	40
10. Cadrul instituțional al protecției mediului	46
10.1. Instituții de mediu la nivel internațional.....	47
10.2. Instituții de mediu la nivel unional	48
10.2.1. Comisiile Parlamentare	48
10.2.2. Comisia Europeană.....	49
10.2.3. Agenția Europeană de mediu și Rețeaua europeană de informare și observare a mediului	50
10.3. Principalele instituții de mediu la nivel național.....	52
10.3.1. Ministerul de resort.....	52
10.3.2. Agenția Națională pentru Protecția Mediului	52
10.3.3. Garda Națională de Mediu	53
10.3.4. Alte instituții	54
11. <i>Referințe bibliografice</i>	56

Capitolul II

PROTECȚIA AERULUI	61
1. Necesitatea protecției aerului – abordare integrată.....	61
2. Noțiunea de „aer curat” și „aer poluat”	64
3. Poluanți ai aerului și efecte lor.....	68
4. Surse de poluare. Clasificări.....	76
5. Principalele reglementări la nivel internațional	79
5.1. Convenția privind poluarea atmosferică transfrontalieră pe distanțe lungi.....	79
5.2. Protocoalele Convenției privind poluarea atmosferică transfrontalieră pe distanțe lungi.....	81
5.3. Ratificarea convenției și a protocoalelor de către Uniunea Europeană și România	84
6. Reglementări la nivelul Uniunii Europene	86
6.1. Scurtă prezentare a programelor și strategiilor privind protecția aerului.....	86
6.2. Regulamente ce vizează protecția aerului	89
6.2.1. Regulamente ce vizează sursele de poluare mobile.....	90
6.2.2. Regulamente ce vizează sursele fixe de poluare.....	94
6.2.3. Alte regulamente cu incidență în protecția aerului.....	95
7. Reglementări la nivel național privind protecția aerului	97
7.1. Legea cadru privind protecția aerului.....	97
7.1.1. Autorități și instituții cu competențe în protecția aerului conform Legii 104 din 2011	98
7.1.2. Modalitatea de evaluare și gestionare a calității aerului.....	99
7.1.3. Dreptul la informare privind calitatea aerului	101
7.2. Legislația privind reducerea emisiilor naționale de anumiți poluanți atmosferici și de elaborare a planurilor de calitate a aerului	102
7.3. Legislația privind evaluarea și gestionarea zgomotului ambiant...	105
7.4. Legislație privind protecția împotriva poluării aerului din activități industriale	107
8. Protecția aerului prin sisteme de monitorizare	111
9. <i>Referințe bibliografice</i>	116

Capitolul III

PROTECȚIA APEI	125
1. Necesitatea protecției apei – abordare integrată	125
2. Clasificarea apelor	128
3. Poluanți ai apelor și sursele acestora	132
3.1. Noțiunea de stare ecologică a apei	133
3.2. Principalii poluanți ai apelor și sursele acestora	134
4. Protecția apelor subterane	138
4.1. Scurt istoric al protecției apelor subterane	138
4.2. Transpunerea Directivei privind protecția apelor subterane împotriva poluării și a deteriorării	139
5. Protecția apelor de suprafață	142
5.1. Reglementări privind apa de scăldat	142
5.2. Reglementări privind apele oceanice și marine	144
5.2.1. Importanța protecției mărilor și oceanelor	144
5.2.2. Reglementări internaționale	146
5.2.3. Reglementări ale Uniunii Europene	155
5.2.4. Reglementări naționale	157
6. Reglementări privind protecția apelor frontaliere ale României	159
7. Protecția apei destinate consumului uman	166
7.1. Importanța apei destinate consumului uman și necesitatea protecției	166
7.2. Reglementări la nivelul Uniunii Europene	167
7.3. Reglementări privind apele minerale	170
8. Reglementări privind apele uzate	171
8.1. Statistici privind apele uzate	171
8.2. Regulamentul 2020/741 privind cerințele minime pentru reutilizarea apei	173
8.3. Reglementări naționale privind apele uzate	175
9. Autoritățile naționale implicate în protecția apei	179
10. <i>Referințe bibliografice</i>	185

Capitolul IV

PROTECȚIA SOLULUI	194
1. Necesitatea protecției solului– abordare integrată	194
2. Principalele surse de poluare a solului și efectele acestora	195

2.1. Definirea noțiunii de sol.....	195
2.2. Surse de poluare și efectele acestora.....	197
3. Principale reglementări la nivel internațional.....	202
3.1. Planul de acțiune pentru combaterea deșertificării	202
3.2. Agenda 21	203
3.3. Convenția privind deșertificarea.....	204
4. Reglementări la nivelul Uniunii privind protecția solului.....	205
4.1. Scurtă prezentare a evoluției politicilor UE privind protecția solului.....	205
4.2. Reglementări privind protecția solului.....	210
5. Reglementări la nivel național privind protecția solului	212
6. <i>Referințe bibliografice</i>	217

Capitolul V

PROTECȚIA BIODIVERSITĂȚII	221
1. Necesitatea protecției biodiversității – abordare integrată	221
2. Noțiunea de biodiversitate și ecosistem	224
3. Principalele cauze ale pierderii biodiversității.....	227
4. Principalele reglementări la nivel internațional	229
4.1. Convenția privind diversitatea biologică	229
4.2. Convenția asupra zonelor umede, de importanță internațională, în special ca habitat al păsărilor acvatice	233
4.3. Convenția privind conservarea vieții sălbatice și a habitatelor naturale din Europa	234
4.4. Convenția privind conservarea speciilor migratoare de animale sălbatice.....	236
4.5. Convenția privind comerțul internațional cu specii sălbatice de faună și floră pe cale de dispariție.....	236
4.6. Alte convenții	238
5. Reglementări la nivelul Uniunii Europene	239
5.1. Scurtă prezentare a programelor și strategiilor privind protecția biodiversității.....	239
5.2. Directiva privind conservarea păsărilor sălbatice.....	242
5.3. Directiva privind conservarea habitatelor naturale și a speciilor de faună și floră sălbatică	243

5.4. Raport referitor la stadiul speciilor și al tipurilor de habitat protejate de Directiva privind păsările și Directiva privind habitatele și la tendințele observate în perioada 2013-2018.....	246
5.5. Alte reglementări incidente în protecția biodiversității.....	248
6. Reglementări la nivel național privind protecția biodiversității	250
6.1. Reglementări privind biodiversitatea în OUG 195 din 2005.....	250
6.2. Cadrul legislativ pentru protecția ariilor naturale protejate.....	251
6.2.1. Tipuri de arii naturale protejate reglementate pe teritoriul României și regimul de protecție	252
6.2.2. Sisteme de management pentru ariile protejate	260
6.2.3. Autoritatea națională în domeniu ariilor protejate.....	264
6.3. Alte acte normative incidente.....	265
6.3.1. Acte normative de instituire a ariilor protejate	265
6.3.2. Acte normative care vizează utilizarea organismele modificate genetic.....	267
6.3.3. Protecția biodiversității prin Legea 407 din 2006.....	267
6.3.4. Protecția biodiversității prin Legea 46 din 2008	268
7. Referințe bibliografice.....	270

CUVÂNT ÎNAINTE

Dreptul mediului – o ramură nouă a dreptului, în plină evoluție, complexă, cu o deosebită importanță din perspectiva a ceea ce ar trebui să ne rezerve viitorul, o provocare atât pentru cadrele didactice cât și pentru studenți. Logica juridică ne este pusă la încercare atunci când explicarea principiilor și normelor de drept este întrepătrunsă cu tehnicitatea, uneori inginerescă, actuală a dreptului mediului.

De aceea, a fost o adevărată provocare, din perspectivă didactică, în a găsi o modalitate de îmbinare a informației juridice cu informațiile tehnice ale normei de dreptul mediului, astfel încât să transmit studentului suficiente informații care, pe de o parte, să îi trezească și mențină dorința de cunoaștere iar, pe de altă parte, să îl îndemne a aprofunda legislația de mediu astfel încât să ajungă la scopul final al reglementărilor, și anume spiritul legii.

În atingerea acestui scop, am considerat utilă împărțirea materiei în două părți distincte, și anume, o parte generală, subiectul acestui volum, și o parte specială, care va urma.

Acestei prime părți i-am alocat cinci capitole, prin care am realizat introducerea studentului în aspectele generale ale ramurii de drept (Capitolul I) și ale protecției mediului, anume ale factorilor de mediu aer (Capitolul II), apă (Capitolul III), sol (Capitolul IV) și biodiversitate (Capitolul V). În cadrul primului capitol sunt prezentate, aproape succint, elementele generale ale acestei ramuri de drept, făcând trimitere la numeroase alte cursuri de Dreptul mediului a unor autori deja consacrați în domeniu. În fiecare dintre capitolele destinate protecției unui factor de mediu, am încercat prezentarea sugestivă a importanța protecției sale, utilizând inclusiv date tehnice în prezentare grafică, pentru a sublinia importanța actelor normative încheiate la nivel internațional, unional sau național, ulterior prezentate în structura logică a capitolului.

Am lăsat părții a doua abordarea de specialitate a protecției mediului, deoarece am considerat că se va obține o mai bună și logică înțelegere a structurii legislației de mediu dacă mai întâi se cunoaște importanța protejării fiecărui factor de mediu. În acest sens, în partea a doua se vor regăsi informațiile structurate pe capitole care vizează principalele surse de poluare (activitatea economică și industrială, managementul deșeurilor, ș.a.), emiterea

actelor de reglementare și dreptul la informare, răspunderea juridică, formele alternative de protecție a mediului și un ultim capitol destinat dezvoltării durabile și Agendei 2030.

Această structură este gândită și în sensul de a arăta studenților cum poate fi realizat managementul cunoștințelor de dreptul mediului, de a dezvoltarea abilități de căutare, selecție și achiziție individuală de informație.

Unul din rolurile instituțiilor de învățământ superior este de a forma tinerii pentru binele societății. Binele societății, în condițiile actuale, reprezintă stoparea declinului de mediu, formarea unei gândiri și judecăți de valoare care să ajute la atingerea dezideratului de a avea o dezvoltare durabilă. Cursul, elaborat în această formă și structură, este astfel util oricărui student, indiferent de specializare și nivel de studii, și oricărui specialist de mediu format în urma absolvirii cursurilor din domeniile ingineresti.

Autoarea

NOȚIUNI GENERALE

1. Aspecte introductive

Apariția Dreptului mediului, ca ramură specifică de drept, precum și evoluția termenului de mediu a făcut obiectul literaturii de specialitate, atât la nivel internațional, cât și la nivel național.

La nivel național, după 1989, printre primele cursuri privind dreptul mediului se află cursul în două volume, partea generală și partea specială, al profesorului E. Lupan - Dreptul mediului - Tratat elementar¹.

Profesorul Mircea Duțu² se remarcă în mod deosebit prin lucrările sale privind dreptul mediului, realizând o amplă și amănunțită cercetare a tuturor aspectelor ce însumează protecția mediului³. Și profesorul Daniela Marinescu este autorul unor importante lucrări de specialitate în domeniu⁴, alături de alți autori pe care îi vom aminti și cita în acesta capitol.

¹ Lupan, E. (1993). Dreptul mediului. Partea generală. Tratat elementar. Vol 1. Ed Lumina Lex; Lupan, E., Minea, M.Ș., Marga, A., (1997). Dreptul mediului, Partea specială, Tratat elementar Vol. II, Editura Lumina Lex, București.

² La data redactării cursului, Prof. dr. acad. Mircea DUȚU, avea și calitatea de Director al Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române.

³ Duțu, M. (1995). Dreptul internațional și comunitar al mediului, Ed. Economică, București; Duțu, M. (1996). Dreptul mediului, Ed. Economică, București; Duțu, M. (1996). Dreptul comunitar al mediului, Ed. Economică, București; Duțu, M. (1998). Dreptul mediului (două volume), tratat, Ed. Economică, București; Lucrare reeditată în 2003; Duțu, M. (2005). Principii și instituții fundamentale de drept comunitar al mediului, Ed. Economică, București; Duțu, M. (2007). Dreptul mediului, curs universitar, Ed. C.H. Beck, București; Duțu, M. (2011). Dreptul de proprietate și exigențele protecției mediului, Ed. Universul Juridic, București; Duțu, M. (2012). Politici publice de mediu. Ed. Universul Juridic, București; Duțu, M. (2012). Introducere în Dreptul penal al mediului, Ed. Hamangiu, București; Duțu, M. (2015). Răspunderea în dreptul mediului, Ed. Academiei Române, București.

⁴ Marinescu, D. (1996). Dreptul mediului înconjurător, Casa de Editură și Presă „Șansa” - S.R.L., București; Marinescu, D. (2003). Tratat de dreptul mediului, Ed. ALL Beck, București, reeditat în 2007 și 2008 la Ed. Universul Juridic; Marinescu, D. (2005). Infraacțiuni în domeniul protecției mediului, Ed. Lumina Lex, București.

Lucrările de început, anterior amintite, pot fi considerate baza cursurilor de dreptul mediului în România, acestea fiind citate în majoritatea lucrărilor recente, elaborate sub forma cursurilor universitare sau a monografiilor.

Deoarece deja dreptul mediului este recunoscut ca fiind o ramură de drept de sine stătătoare, cu o importanță pe care și-o câștigă de la an la an (din păcate, am spune), vom aborda în continuare, în mod concis și relevant principalele aspecte definitorii ale sale: trăsături, obiect, izvoare, legăturile sale cu alte ramuri de drept, specificul normelor de dreptul mediului, raportul juridic de dreptul mediului și principiile specifice.

2. Trăsăturile dreptului mediului

Clasificarea dreptului mediului în ramură de drept public sau drept privat a făcut obiectul discuțiilor de doctrinare de specialitate. Făcând o clasificare a ramurilor de drept, în ramuri de drept public și drept privat, profesorul Craiovan arată că totuși există o „tendință de reaşezare sau de apariție a unor ramuri de drept”⁵, cum ar fi dreptul ecologic, dar fără a preciza în opinia sa cărei ramuri de drept i-ar putea aparține. Se arată că „există o serie de motive concrete pentru care dreptul public ar putea și ar trebui să fie forumul pentru acțiuni de mediu. Prima dintre acestea este capacitatea dreptului public de a recunoaște calitatea de a introduce o acțiune, indiferent de legătura ce o dă dreptul de proprietate [...] dreptul public este în esență de natură preventivă. [...] dreptul UE are un impact puternic, deoarece articolul 130r alineatul (2) din tratat cere aplicarea principiului precauției și de acțiune preventivă. [...] dreptul public oferă o bază pentru consultarea și luarea în considerare a problemelor relevante de mediu și de contestare a calității procedurilor”⁶.

Având ca bază faptul că prin intermediul legislației de mediu: se stabilesc și se impun la nivel național (și nu numai) standardele de calitate ale mediului (apă, aer, sol); se impune ca pentru orice activitate umană care are efect asupra mediului să se solicite și obțină o autorizare specifică; se

⁵ Craiovan. I., (2009). Teoria generală a dreptului. Ed. Omnia Uni S.A.S.T., Brașov, p. 239. Autorul arată totuși că doctrina juridică vorbește și despre un drept mixt, atribuit profesiunilor; p. 238.

⁶ Donson, F. & Lee R. (1996). Environmental Protection: Public or Private Law?, *Judicial Review*, 1:1, 56-59, DOI: 10.1080/10854681.1996.11426861, p. 58-59.

identifică și se impune protejarea de specii și terenuri, indiferent de natura dreptului de proprietate, ș.a., se ajunge la concluzia că „practic, dreptul mediului are propriile sale aspecte. Este legat mai degrabă de dreptul public decât de dreptul privat”⁷.

Pornind de la afirmația reputatului profesor M. Prieur, care arată că dreptul mediului este un „drept de caracter orizontal”⁸, profesorul D. Marinescu arată că dreptul mediului acoperă sectoarele clasice ale dreptului (public și privat), are caracter complex și interdisciplinar⁹. Și profesorul F. Făiniș afirmă că dreptul mediului este o ramură distinctă, cu caracter complex, care nu trebuie privită ca o ramură închisă a unui sistem juridic rigid, împărțit mecanic și ermetic¹⁰, separat de diferite ramuri, pledându-se astfel pentru renunțarea treptată a unei astfel de grupări. În această idee, pornind de la critica formulată de unii autori asupra efectului distructiv al științelor juridice de ramură, care împiedică o viziune a ansamblului¹¹, putem afirma că dreptul mediului este, așa cum aceeași autori spuneau, „o autentică știință care permite o interferență a acestora (a celorlalte ramuri de drept, n.n.), un loc comun”¹².

Profesorul M. Duțu, luând în considerare metoda de reglementare, ca și criteriu subsecvent de delimitare a ramurii de drept, arată că „protecția, ocrotirea și dezvoltarea mediului reprezintă o problemă de interes național, statul intervine în mod direct, conferind un caracter de autoritate, imperativ reglementării juridice a raporturilor sociale din acest domeniu de activitate”¹³.

⁷ <https://www.lawyersnjurists.com/article/environmental-law-is-neither-purely-a-branch-of-private-law-now-purely-a-branch-of-public-law-2/>

⁸ Prieur, M. (1984). *Droit de l'environnement*, Ed. Dalloz, Paris, p.7, citat de Marinescu D., *Tratat de dreptul mediului*, Ediția a II-a, adăugită și revizuită, Ed. Universul Juridic, 2007, p. 52.

⁹ Marinescu D. (2007). *Tratat de dreptul mediului*, Ediția a II-a, adăugită și revizuită, Ed. Universul Juridic, 2007, p. 52-53.

¹⁰ Făiniș F. (2005). *Dreptul mediului*. Ed. Pinguin Book. București, p.35.

¹¹ Dogaru, I., Dănișor, D.C., Dănișor, Gh. (1999). *Teoria generală a dreptului*. Ed. Științifică, București, p. 27.

¹² Idem.

¹³ Duțu, M. (1998). *Dreptul mediului*. *Tratat*. Volumul I. Editura Economică, p. 55. Vorbind despre clasificarea ramurilor de drept și legătura dreptului mediului cu alte ramuri de drept, autorul arată că „Distincția tradițională între dreptul public și dreptul privat își șterge aici multe dintre semnificațiile fundamentale. (...) dreptul mediului ar putea reprezenta, mai degrabă, o nouă ipostază a dreptului în general, cea a secolului XXI și a mileniului trei ...”. p. 83